

РОЗДІЛ 5

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 351.811.12

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS PATROL POLICE IN THE NATIONAL POLICE

Гаркуша В.В.,
к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

У статті розглянуто правовий статус патрульної поліції в системі Національної поліції. Встановлено нормативно-правові акти, що визначають статус патрульної поліції та надано пропозиції щодо їх вдосконалення. Запропоновано прийняти нормативно-правові акти, які б визначали алгоритми дій працівників поліції в типових та нетипових ситуаціях.

Ключові слова: патрульна поліція, структура та повноваження Національної поліції, законодавче забезпечення діяльності патрульної поліції.

В статье рассмотрены правовой статус патрульной полиции в системе Национальной полиции. Установлены нормативно-правовые акты, определяющие статус патрульной полиции, разработаны предложения по их усовершенствованию. Предложено принять нормативно-правовые акты, которые бы определяли алгоритмы действий сотрудников полиции в типичных и нетипичных ситуациях.

Ключевые слова: патрульная полиция, структура и полномочия Национальной полиции, законодательное обеспечение деятельности патрульной полиции.

Considered the legal status of patrol police in the national police. The ways of reforming the Ministry of Interior, including the creation of the National Police as a central body of executive power and patrol police as a structural unit of the National Police, established regulations that determine the status of the patrol police, such as the Regulations on the patrol and the Department patrol, defined by their flaws and provided suggestions for improvement. The conclusion about the inadequacy of regulations governing the activities of patrol police. Proposed to adopt regulations that would determine the sequence of actions of the police in typical and non typical situations.

Defined rules of law, which are very difficult to implement in practice. Highlight the problem of identification of the offender if the person does not name its data. Proposed amendments to the legislation, namely the definition of the term administrative detention – for identification. A simplified procedure for obtaining cards form one of the Migration Service under which it is possible to identify. Also on the legislative level to oblige a citizen to communicate their personal data, as this duty is not contrary to Art. 63 of the Constitution of Ukraine.

Consider rules governing the use of reason and order police actions. The necessity of clarifying some of them.

It is concluded that the overall reform of the Interior Ministry is on the right track, but needs to improve the legal framework of the National Police, including the legal status of Patrol Police adoption of by-laws that would regulate the procedures for the exercise of its powers.

Key words: patrol police, structure and powers of the National Police, legislative support of the patrol police.

Поліцейська реформа спрямована на кардинальну зміну як якості роботи правоохоронних органів, так і законодавства в даній галузі, що у майбутньому повинно відобразитися і на ставленні громадян до працівників правоохоронних органів (а саме поліції), і на ставленні самих поліцейських до своєї роботи.

Одним з перших кроків на шляху реформування Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України) стало створення Національної поліції – нового центрального органу виконавчої влади, який з 07 листопада 2015 року замінив міліцію на всій території України. Статус даного органу визначений у Законі України від 02 липня 2015 року «Про Національну поліцію» [1].

Структурним підрозділом Національної поліції є патрульна поліція, яка увірала в себе завдання не тільки із запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням, попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків насильства у сім'ї, виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню, а й із забезпечення безпеки дорожнього руху, організації контролю за додержанням законів, інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху. Отже, значна частина діяльності патрульної поліції

за своєю суттю є адміністративно-юрисдикційною. Вона здійснюється у сфері охорони публічного порядку та безпеки, а також забезпечення безпеки дорожнього руху, що викликає додаткову необхідність дослідження повноважень патрульної поліції у цій сфері.

Як показують соціологічні дослідження, рівень довіри громадян до новоствореного підрозділу значно підвищився. За кілька місяців роботи патрульної поліції можна підвести певні підсумки та виділити позитивну сторону реформи, а також деякі аспекти, над якими ще доведеться працювати. Отже, до позитивної сторони реформування слід віднести, перш за все, підвищення авторитету і довіри до патрульної поліції серед населення. По місту їздять достатня кількість патрульних машин, відмічається висока швидкість реагування на правопорушення, ввічливе та відкрите спілкування з громадянами, законність та принциповість під час виконання своїх службових обов'язків, подолано корупційні прояви в діяльності патрульних тощо. Ці зміни були довгоочікуваними і не можуть не радувати.

В той же час, залишаються прогалини у законодавстві, яке регламентує діяльність патрульної поліції. Це пов'язано, насамперед, із недосконалістю нормативно-правових актів, які регламентують таку діяльність. Не

прийнято підзаконних нормативно-правових актів, які б регламентували діяльність патрульної поліції, а існуючі в деяких аспектах суперечать Закону України «Про Національну поліцію». Отже, виникає необхідність додаткового дослідження адміністративно-правового статусу патрульної поліції в системі Національної поліції.

Питанням правового статусу підрозділів МВС України приділялось багато уваги, зокрема такими вченими, як: В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, В. М. Бевзенко, А. В. Гаркуша, С. М. Гусаров, І. П. Голосніченко, Т. О. Гуржій, С. М. Гусаров, В. В. Доненко, В. В. Донський, В. В. Єгупенко, Т. О. Коломоєць, С. А. Комісаров, В. М. Лозовий, М. В. Лошицький, О. Л. Міленін, Т. П. Мінка, В. А. Мисливий, Р. В. Миронюк, Р. С. Мельник, Р. І. Михайлов, О. В. Негодченко, А. М. Подоляка, В. Й. Развадовський, О. Ю. Салманова, О. В. Собакарь та ін. Проте, враховуючи створення нового органу МВС України – Національної поліції та її структурного підрозділу – патрульної поліції, проблемам їх правового статусу приділено мало уваги.

Метою статті є розгляд законодавчого забезпечення діяльності патрульної поліції, зокрема тих нормативно-правових актів, що визначають повноваження даного структурного підрозділу Національної поліції, визначення прогалін законодавства та розроблення пропозиції щодо його вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення наступних задач:

- проаналізувати законодавство, що регламентує діяльність патрульної поліції та практику його застосування;
- визначити недоліки правових норм, що визначають правовий статус патрульної поліції та надати пропозиції щодо їх вдосконалення.

Низка нормативно-правових актів, передусім підзаконних не відповідають Закону України «Про Національну поліцію» [1]. Це стосується нормативно-правових актів, які визначають правовий статус поліції. Так, Положення про Департамент патрульної поліції, затверджений Наказом Національної поліції від 06 листопада 2015 року № 73 (у редакції Наказу Національної поліції від 18 листопада 2015 року № 96) [2] визначає Департамент патрульної поліції як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції, попри те, що ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що систему Національної поліції складають Центральний орган управління поліцією та територіальні органи поліції.

Наступний нормативно-правовий акт – Наказ МВС України від 02 липня 2015 року № 796 [3], який визначає Положення про патрульну службу, хоча такого підрозділу в структурі Національної поліції не існує, оскільки відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» вживається назва «патрульна поліція». До того ж, даний нормативно-правовий акт був прийнятий до вступу в законну силу Закону України «Про Національну поліцію» і він не відповідає змісту останнього, по тексту використовується слово «міліція», замість «поліція».

Недосконалим є і сам Закон України «Про Національну поліцію». Із Концепції та стратегії реформування МВС України вбачається, що Національна поліція є структурним підрозділом МВС України. В той же час, ст. 1 Закону надає визначення Національної поліції як центрального органу виконавчої влади.

В структурі Національної поліції не визначено роль колишньої служби дільничних інспекторів міліції, оскільки такої служби вже немає, натомість діючим залишається Наказ МВС України від 10 жовтня 2010 року № 550 «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції». Не зрозуміло, хто зараз виконує ці функції та на якій правовій основі. Оскільки в структурі Національної поліції не з'явився правонаступник «міліції громадської безпеки», вважаємо її функції, в тому числі профілактику

правопорушень, дозвільну систему необхідно передати патрульній поліції, внівши відповідні зміни до Положень про патрульну службу та Департамент патрульної поліції.

Наступною проблемою, яку слід виділити – це практична реалізація повноважень патрульною поліцією. Так, не прийнято нормативно-правові акти, які б визначали алгоритми дій працівників поліції в типових та нетипових ситуаціях. Діє старий статут патрульно-постової служби, не скасовані нормативно-правові акти, які регламентували діяльність Державної автомобільної інспекції, зокрема Наказ МВС України від 27 березня 2009 року № 111 «Про затвердження Інструкції з питань діяльності підрозділів дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції МВС». На основі цього нормативно-правового акту потрібно розробити новий, який би регламентував діяльність патрульної поліції з урахуванням змін у діючому законодавстві.

Крім того, існують норми закону, які досить важко виконати на практиці. Так, однією з найбільших проблем є встановлення особи правопорушника, коли особа не називає своїх даних. Відповідно до ст. 260 КУпАП [4] це є підставою для адміністративного затримання на 3 години. Відлік часу розпочинається з моменту фактичного затримання. Якщо за цей час не вдається встановити особу, її просто відпускають. Правопорушники часто користуються прогалиною в законодавстві і навмисно «затягують» час щоб уникнути відповідальності. Виходом з цієї ситуації є внесення змін до законодавства, а саме – визначення строку адміністративного затримання – до встановлення особи. Крім цього, потрібно спростити процедуру отримання картки форми 1 з міграційної служби, на підставі якої можливо встановити особу, оскільки зараз досить проблематично її отримати. Для цього потрібно надсилати запит до міграційної служби та чекати до 3 діб. Також на законодавчому рівні необхідно встановити обов'язок громадянина повідомити свої особисті дані, оскільки даний обов'язок не суперечить ст. 63 Конституції України.

Окрему увагу слід приділити превентивним поліцейським заходам. В цілому позитивно оцінюючи намагання законодавця визначити та на законодавчому рівні закріпити межі, підстави та порядок діяльності поліцейського, деякі норми потребують додаткового уточнення.

Так, ст. 32 Закону «Перевірка документів» та ст. 34 «Поверхнева перевірка» до підстав застосування вказаних превентивних заходів відносять т. зв. «достатні підстави» вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю. Вважаємо за необхідне в Законі конкретизувати, що саме відноситься до достатніх підстав, а саме – звернення (повідомлення) до поліції громадян з відповідною інформацією, виявлення відповідних фактів безпосередньо поліцейським, якщо поліцейський застав особу при вчиненні правопорушення, отримання інформації в результаті проведення оперативно-розшукових заходів.

До того ж, ч. 5 ст. 34 Закону визначає право поліцейського при здійсненні поверхневої перевірки вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону. Нічого не сказано про капот, а саме під капотом можуть бути ідентифікаційні номери транспортного засобу, під капотом можна перевозити небезпечні речі. Також на нормативному рівні не закріплено обов'язок водія знати, як відчиняється багажник, що породжує фактичну неможливість виконання цієї норми.

Наступний превентивний поліцейський захід, при застосуванні якого виникають певні проблеми – це поліцейське піклування. Це стосується недостатньої урегульованості проведення вилучення окремих предметів в особи при здійсненні поліцейського піклування та відсутність строків передавання особи. Пропонуємо у ст. 41 Закону закріпити положення, відповідно до якого поліцейський

має право для особистої безпеки здійснити поверхневу перевірку особи та огляд її речей у порядку ст. 34 Закону. Частина 4 ст. 41 Закону передбачає складення протоколу про поліцейське піклування, але форми даного процесуального документа жодним нормативно-правовим актом не встановлено.

Отже, вважаємо, що в цілому реформування МВС України знаходиться на правильному шляху, але потребує вдосконалення законодавче забезпечення діяльності Національної поліції, зокрема визначення правового статусу патрульної поліції, прийняття підзаконних актів, які б регламентували порядок реалізації її повноважень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року // Голос України. – Ст. 141–142.
2. Положення про Департамент патрульної поліції : Наказ Національної поліції від 06 листопада 2015 року № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://patrol.police.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/polozhennyaoproDPP-1.pdf>
3. Про затвердження Положення про патрульну службу Міністерства внутрішніх справ України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 22 липня 2015 року № 796 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.

УДК 343.31

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ТА МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ НА ТЕРИТОРІЇ КРАЇН ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

EXPERIENCE OF FORCE LAW ENFORCEMENT AND INTERNATIONAL ORGANIZATIONS WITH THE SETTLEMENT OF THE ARMED CONFLICTS IN THE POST-SOVIET COUNTRIES

Євтушенко І.В.,
аспірант

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Проведено аналіз поняття соціального конфлікту та джерел його виникнення у пострадянських державах. Встановлено, що збройні конфлікти можуть призвести до появ «невизнаних держав». Визначено, що провідну роль у врегулюванні збройних конфліктів на пострадянських теренах відігравали міжнародні миротворчі місії. Здійснено аналіз та надано класифікацію миротворчих поліцейських місій та доведено необхідність їхнього залучення до врегулювання збройного конфлікту на території Донецької та Луганської областей.

Ключові слова: збройний конфлікт, сили охорони правопорядку, міжнародні організації, країни пострадянського простору.

Проведен анализ понятия социального конфликта и источников его возникновения в постсоветских государствах. Установлено, что вооруженные конфликты могут привести к появлению «непризнанных государств». Определено, что ведущую роль в урегулировании вооруженных конфликтов на постсоветском пространстве играли международные миротворческие миссии. Осуществлен анализ и предложена классификация миротворческих полицейских миссий и доказана необходимость их привлечения к урегулированию вооруженного конфликта на территории Донецкой и Луганской областей.

Ключевые слова: вооруженный конфликт, силы охраны правопорядка, международные организации, страны постсоветского пространства.

The armed conflict in the South East of Ukraine led to significant civilian casualties and law enforcement forces. The settlement of the armed conflict by the counterterrorist operation revealed a number of issues in the organization of the Special monitoring mission the Organization for Security and Cooperation in Europe and its interaction with units of law enforcement forces of Ukraine. Thus, under these conditions the question of research experience of law enforcement forces and international organizations to resolve the armed conflict in the territory of the former Soviet Union are extremely important.

In recent years some literature issues affecting the regulatory and legal principles of settlement of the armed conflict. Raise the study of the conflicts in the former Soviet countries and the appropriateness of the involvement of police missions in Ukraine during the antiterrorist operation in the Donetsk and Lugansk regions. However, the direction of scientific research experience of law enforcement forces and international organizations to resolve the armed conflict in the territory of the former Soviet Union to determine a solution to the armed conflict on the territory of Ukraine in research paid insufficient attention.

The article is an analysis of the experience of the settlement of armed conflicts in the former Soviet countries and the formation of proposals solution to the armed conflict in Ukraine.

In the article the author analyzes the concept of social conflict and the sources of its emergence in the post-Soviet states. Established that armed conflict can lead to «unrecognized states». Determined that the leading role in the settlement of armed conflicts on post-Soviet territory played an international peacekeeping mission. The analysis and the classification given to police peacekeeping missions and the necessity of their involvement in the settlement of the armed conflict in the Donetsk and Lugansk regions. The proposals of solution to the armed conflict in Ukraine.

Key words: armed conflict, forces of law enforcement, international organizations, post-Soviet countries.

Збройних конфлікт на Південному Сході України призвів до значних втрат особового складу сил охорони правопорядку України, жертв серед цивільного населення, а також до катастрофічного падіння соціально-економічного розвитку. Складна суспільно-політична та воєнна обстановка як у Донецькій та Луганських областях України,

так і в цілому в державі змушують Уряд звертатися за допомогою до міжнародних інституцій сфери безпеки. Президент України неодноразово зазначав на необхідності залучення поліцейських місій Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), Ради безпеки Європейського Союзу (далі – ЄС) та Організації з безпеки та співробітництва в Європі